

OMAGIU PROFESORULUI UNIVERSITAR DR. AUREL ARDELEAN, PREȘEDINTELE UNIVERSITĂȚII DE VEST „VASILE GOLDIȘ” DIN ARAD (1939–2018)

Constantin TOMA¹, Gheorghe MOHAN²
ctoma@uaic.ro; gheorghe.mohan@yahoo.com

ABSTRACT: This homage is dedicated to PhD Prof. Aurel Ardelean, an outstanding scholar respected by the national and international scientific community. His lifelong activity has irrevocably shaped Romanian research pertaining to multiple fields and fostered a myriad of synergies. The latter were responsible for the well-timed development of the Romanian research paradigm linked to taxonomy, chorology, phytocoenology, and the history of biology.

KEYWORDS: homage to Professor and researcher Aurel Ardelean, “Vasile Goldiș” Western University of Arad, biology

Profesorul universitar Aurel Ardelean, născut la 4 iulie 1939, a urmat studiile universitare la Facultatea de Biologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în perioada 1957–1962, după care a activat ca profesor și inspector de biologie în învățământul preuniversitar timp de 28 de ani.

În paralel cu prodigioasa sa activitate la catedră, profesorul Aurel Ardelean a desfășurat și o apreciată muncă de cercetare științifică:

Între anii 1970 și 1975 a făcut parte din colectivul de botaniști care studiază flora și vegetația Munților Zarand; rezultatele acestor investigații de teren și de laborator au fost publicate în anul 1978, iar ulterior lucrarea în cauză este distinsă cu premiul „Emanoil Teodorescu” al Academiei Române.

În anul 1975 a fost admis la doctorat, specializarea Geobotanică, în

¹ Acad., Facultatea de Biologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași

² Prof. univ .dr., Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde, peste trei ani, în 1978, obține titlul de doctor în biologie, în urma susținerii lucrării intitulate „Flora și vegetația Văii Crișului Alb”, pe care ulterior o va publica integral. Aceasta l-a consacrat ulterior ca specialist în domeniu, la renumita școală de Fitosociologie a Universității din Cluj-Napoca, condusă la început de ilustrul botanist Alexandru Borza și continuată apoi de elevii săi, adică de profesorii domnului dr. Aurel Ardelean.



Foto: Prof. univ. dr. Aurel Ardelean
(4 iul. 1939 – 26 dec. 2018)

În anul 1990, împreună cu alți profesori și cercetători din Arad, fondează Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, al cărei cadru didactic devine și pe care o va conduce exemplar timp de 28 ani: ca profesor în perioada 1990–1993, ca rector din anul 1993, iar, în ultimul timp, din postura de președinte.

Referitor *la activitatea didactică*, mă voi opri la perioada 1990–2008. În intervalul temporal anterior amintit a dovedit remarcabile calități de dascăl și organizator, atât în calitate de profesor de catedră, director și inspector de specialitate, dar și ca participant activ la viața științifică a Facultății de Biologie din Cluj-Napoca.

Având titulatura de doctor în biologie, în anul 1990 devine șef de lucrări, în 1994 conferențiar, iar în anul 1996 profesor titular, atât la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, cât și la Universitatea din

Oradea, onorând disciplinele botanică sistematică, botanică farmaceutică, botanică agricolă și biologie celulară, în cadrul Facultății de Biologie și facultății de Medicină Generală. Pentru scurt timp acesta activează și la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Timișoara.

Peste tot a tras brazdă adâncă (fie vorba de unități noi de învățământ superior) și a lăsat urme de neșters: multe și repetate ediții ale unor manuale de biologie pentru liceu, lecturi biologice – toate apreciate de-a lungul timpului, unele folosite și astăzi în învățământul preuniversitar.

Pentru studenții biologi din învățământul superior de stat și particular a elaborate și a publicat, în ultimele două decenii, singur sau în colaborare, 6 cursuri, bine cunoscute sau apreciate elogios nu numai în vestul țării, ci și în universitățile din alte provincii; este vorba de cursurile de Botanică sistematică, Botanică farmaceutică, Fiziologie vegetală, Ecologie generală, Ecologie juridică și Management ecologic, ca să mă refer doar la cele din domeniul biologiei vegetale și ecologiei. Cursurile în cauză au fost publicate sub egida editurii universitare aferentă universității fondate de domnia sa.

Tot în sprijinul învățământului, Aurel Ardelean a organizat conferințe naționale privind predarea ecologiei în școală (la invitația și cu sprijinul Ministerului Educației Naționale).

Se impune a fi subliniat efortul și contribuția directă a domnului profesor doctor Aurel Ardelean, în calitate de prorector și de rector, la organizarea și finanțarea celor peste 30 de simpozioane didactico-științifice, și a celor 24 de ediții ale manifestării de renume „Zilele Academice Arădene”, cu participarea unor mari personalități din țară și din străinătate, academicieni, profesori universitari, cercetători, conducători de instituții de învățământ și de cultură.

Activitatea științifică desfășurată pe parcursul a peste patru decenii este, de asemenea, remarcabilă, concretizată în peste 300 de studii și articole din domeniile: Botanică sistematică și geobotanică, Ecologie vegetală și protecția mediului, Biologie celulară; dintre acestea, peste 150 sunt articole originale din domeniul Biologiei vegetale.

În ceea ce privește aria botanicii românești, Aurel Ardelean s-a impus, în primul rând, prin teza sa de doctorat, „Flora și vegetația din Valea Crișului Alb”, lucrare monografică de referință pentru specialiștii în domeniu. În această amplă și valoroasă monografie sunt analizați 1487 taxoni spontani (adică peste 40% din totalul taxonilor de plante vasculare

cunoscute în țară); este impresionant numărul mare (peste 50) de asociații vegetale semnalate din zonă, una din ele (*Agrostio – Festucetum valesiacae*) fiind descrisă ca nouă pentru știință; aceasta, alături de contribuțiile consistente la definirea, din punct de vedere botanic, a provinciei daco-ilirice, circumscripția Crișurilor, reprezintă o contribuție științifică de certă valoare, apreciată unanim de fitosociologi români și străini, citată în opere de largă circulație.

În monografia botanică „Flora și vegetația Munților Zarand”, publicată de un colectiv coordonat de profesorul Ioan Pop, domnul doctor Aurel Ardelean a elaborat capitolul referitor la plante rare și ocrotite pe parcursul zonei cercetate, sprijinind – în timpul investigațiilor floristice și geobotanice – colectivul din care făcea parte și în calitate de președinte al Consiliului Județean de Ocrotire a Naturii. Așa cum arătam mai sus, această lucrare a fost premiată de Academia Română, printre laureați numărându-se și doctorandul de atunci Aurel Ardelean.

Aurel Ardelean a publicat numeroase articole în domeniul său de specializare prin intermediul cărora a reușit să aducă contribuții personale valoroase literaturii științifice din contemporaneitate; el s-a remarcat cu analize de mare angajament în arii geografice precum Munții Codru Moma sau Câmpia de Vest, unde, inter alia, singur sau în colaborare cu specialiști, a:

- identificat și descris peste 700 de taxoni noi pentru teritoriile analizate;
- semnalat specia *Crocus moesiacus* la limita nordică a arealului sau în țara noastră;
- semnalat specia *Syringa josikaea* în cel mai sudic punct al arealului său în România (Valea Obârșia, din Munții Zărand);
- semnalat noi stațiuni pentru *Syringa vulgaris* și *Limodorum abortivum*; semnalat specia *Centaurea simoncayana* la extremitatea nord-atlantică a arealului său european (la Gurahonț, din Munții Zărandului)
- identificat mai multe asociații vegetale cu semnificație istorică deosebită pentru vestul țării, dintre care *Quercetum frainetto-ceris*, *Syringofraxinetum Orni* și *Seslerietum rigidae biharicum* constituie arguemnte de bază pentru delimitarea provinciei daco-ilirice din zona piemonturilor vestice.

Un merit deosebit îl are domnul profesor doctor Aurel Ardelean în înființarea Grădini Botanice Macea a Universității de Vest „Vasile Goldiș”

din Arad, având ca bază fostul parc dendrologic din zonă. În urmă cu mai bine de două decenii, ilustrul profesor doctor Aurel Ardelean obține pentru arealul anterior menționat statutul de Grădină Botanică, instituție care face parte din Asociația Grădinilor Botanice din România. În această Grădină Botanică, sub conducerea direct a domnului profesor doctor Aurel Ardelean, s-a pus la punct o valoroasă colecție științifică (2600 unități taxonomice). Aceasta se impune în mod vădit prin numeroasele sale specii de lemnoase exotice și indigene. Totodată, în cadrul Grădinii Botanice Macea, s-a înființat sub coordonarea profesorului Ardelean un Muzeu Botanic (cu peste 800 de piese), un Catalog de semințe pentru schimb (cca. 130 instituții similare din țară și din străinătate, *Analele Grădinii Botanice*), și un herbar cu peste 5000 de coli (colecțiile lui Șimonkai, Richter și Neuman, Ardelean – specii de halofite), printre care se numără și 600 de coli cu specii de plante medicinale.

Grădina Botanică Universitară de la Macea, cu toate colecțiile ei, a reprezentat și încă reprezintă una dintre operele grandioase ale profesorului Aurel Ardelean, fostul președinte al Consiliului de Administrație aferent instituției, aceasta fiind susținută sub toate aspectele de Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, al cărui președinte a fost chiar botanistul pe care îl omagiem în rândurile de față.

Dintre lucrările de botanică cu caracter monografic publicate de domnul profesor doctor Aurel Ardelean, singur sau în colaborare, menționăm: *Plante medicinale din vestul României*, *Plante medicinale din Banat*, *Plante medicinale din Dobrogea*, *Flora medicinală a României*, *Arbori și arbuști din România ș.a.* la acestea se adaugă inițierea, tot de către domnul profesor doctor Aurel Ardelean, a colecției „Flora ocrotită a județului Arad”, „Flora și vegetația județului Arad”, toate lucrările amintite fiind publicate cu sprijinul financiar al Universității „Vasile Goldiș”, pe care domnul profesor doctor Aurel Ardelean a condus-o cu conștiinciozitate.

În domeniul istoriei biologiei, merită a fi subliniat efortul domnului profesor doctor Aurel Ardelean de a coordona publicarea mai multor articole și a două volume omagiale: „Emil Pop – 100 ani de la naștere” și „Ion Tarnavshi – 100 ani de la naștere” sau a Dicționarului biologilor români (vol.1 și 2).

La acestea se adaugă diferitele proiecte de cercetare pe care le-a condus domnul profesor doctor Aurel Ardelean, proiecte care au avut în vedere conservarea pajștilor semnificative din România, conservarea florei halofile ș.a.

În domeniul ecologiei și protecției mediului domnul profesor a fost și a rămas cunoscut, atât în țară, cât și în străinătate, ca expert cooptat sau selecționat în diferite organisme internaționale, ca participant la reuniuni internaționale (Africa de Sud, Ungaria), ca membru fondator și expert al Comisiei Europene pentru întocmirea studiilor ecologice referitoare la unele rezervații de interes european, ca organizator al unor simpozioane internaționale (finanțate de universitatea pe care a condus-o), cum ar fi: *Apa – Mediul – Sănătatea* (2002), *Dezvoltarea durabilă transfrontalieră* (2003), ș.a. În cadrul acestui domeniu vast (al ecologiei), domnul profesor doctor Ardelean a publicat sau a coordonat publicarea unui număr de 8 cărți și 25 de articole originale, precum lucrarea: „Parcuri și rezervații din România”, realizată în colaborare cu prof. univ. dr. Gheorghe Mohan.

Ca membru al Societății Internaționale de Ecologie și al Societății Academice Ecologice din Ungaria, domnul profesor doctor Aurel Ardelean a adus o contribuție incontestabilă la cercetarea și decretarea unor rezervații științifice de către Academia Română (Dosul Laurului, Măgura Vulcanică, Moneasa, Dealul Pleșa, Poiana cu narcise – Susag, ș.a.).

De asemenea, sunt notabile contribuțiile domniei sale la elaborarea sistemelor de combatere a poluării fonice și a poluării apelor freatice din municipiul Arad, la reabilitarea unor parcuri dendrologice din județul Arad, la punerea sub ocrotire a unor rezervații zoologice. Totodată, acesta a fost coautor al Proiectului Național Drocea – Highiș și a Rezervației Silvice Runcu, și editor și director al revistei internaționale „Ecologia mileniului III” (în colaborare cu Universitatea din Tübingen).

Activitatea socială, strâns împletită cu cea profesională, s-a concretizat în recunoașterile locale, naționale sau internaționale de care s-a bucurat de-a lungul timpului: rector și membru fondator al celei mai prestigioase universități particulare din România (acreditată în anul 2002 de către Guvernul României), președinte al Fundației universitare „Vasile Goldiș”, Cetățean de Onoare al municipiului Arad, membru al Comisiei Administrative a județului Arad, membru al unor delegații oficiale de stat peste hotare, distins cu ordinal național „Serviciul Credincios” în Grad de Cavaler, Doctor Honoris Causa al Universității „Liberty” din Sacramento și al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara, vicepreședinte al Federației Europene a Școlilor Superioare (cu sediul la Lyon și Geneva), membru al Academiei Europene pentru științe și arte (cu sediul la Viena), membru al Societății Regale de Ecologie din

Danemarca, expert al Asociației Internaționale de culturi de țesuturi vegetale (cu sediul la Barcelona) etc.

În mod deosebit subliniem aportul domnului profesor doctor Aurel Ardelean la dezvoltarea învățământului biologic și a cercetării științifice din țara noastră, prin înființarea la Arad a unor facultăți: Medicină Generală, Stomatologie, Biologie; în cadrul acesteia din urmă funcționează un centru de cercetări biologice, un centru de cercetări ecologice, un centru de cercetări botanice, un centru internațional de biologie (în parteneriat cu Universitatea din Tübingen, parte componentă a primului consorțiu universitar internațional din România).

Ca o încununare a întregii activități desfășurate de domnul profesor doctor Aurel Ardelean pe linia învățământului și a cercetării biologice cu aplicație în medicină și farmacie, în anul 2000 a fost ales membru titular al Academiei de Științe Medicale din România.

Pentru valoroasa operă botanică realizată pe parcursul a peste trei decenii, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului i-a acordat acestuia calitatea de **conducător de doctorat** în specializarea botanică.

În octombrie 2008, cu ocazia Conferinței Naționale a Profesorilor de Biologie, a fost ales Președintele Societății de Științe Biologice din România, a cărei revistă „NATURA” este sponsorizată de Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.

Din cele prezentate mai sus, din cunoașterea operei sale didactice și științifice publicată până în prezent, rezultă că domnul profesor doctor Aurel Ardelean a fost o personalitate plurivalentă, un om implicat în dezvoltarea biologiei românești, ceea ce se traduce prin:

- publicarea unui număr mare de articole originale de Biologie vegetală (peste 150), în reviste românești și străine, la care se adaugă peste 100 de articole din alte domenii ale biologiei – îndeosebi biologie celulară și moleculară;

- publicarea unui număr însemnat de cursuri, monografii, manuale universitare și școlare, culegeri, dicționare, etc.;

- coordonarea unor volume (peste 20) din domeniile botanică, ecologie, biologie celulară, culturi de țesuturi;

- editarea unor lucrări de istoria biologiei.

Prin calitatea sa de rector și președinte al Fundației „Vasile Goldiș” a sprijinit financiar apariția unor volume cu lucrările susținute la congresele naționale de biologie celulară și moleculară, de culturi de țesuturi și celule

in vitro, organizarea unui număr impresionant de simpozioane (30), sesiuni (24), conferințe naționale (14), cea intitulată „Zilele Academice Arădene” (aflată de curând la a 24-a ediție), bucurându-se de o largă participare a unor specialiști români și străini. Prezența domniei sale în diferite comisii, organisme și consorții internaționale denotă aprecierea de care s-a bucurat din partea lumii științifice pe parcursul întregii sale cariere, energia de care a dat dovadă, capacitatea deosebită de organizator și de conducător, spiritul de inițiativă, și dăruirea totală pentru sprijinirea învățământului și a cercetării în domeniul biologiei.

Înainte de toate acestea, domnul profesor doctor Aurel Ardelean a fost cel mai talentat și devotat dascăl pe care am avut onoarea să îl cunoaștem, un om de mare prestanță, un cercetător pasionat al florei și vegetației din țara noastră (cu deosebite contribuții în domeniul taxonomiei, corologiei, fitocenologiei, și istoriei biologiei), un fondator al atâtor instituții în ultimele două decenii, un real sprijin al acțiunilor pe plan național menite să unească eforturile biologilor din toate centrele universitare, și, nu în ultimul rând, un prieten de nădejde, dornic să își ajute colegii și cunoscuții precum propria familie.

Pe această cale, toți colegii, colaboratorii, prietenii, și studenții săi aduc un pios omagiu personalității care le-a influențat pozitiv o bună parte din viață: marelui profesor universitar doctor, Aurel Ardelean.